

Vergaderjaar 2019–2020

31 934

Douane

Nr. 28

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 juni 2020

Bijgaand treft u de antwoorden aan op de vragen van het lid Lodders (VVD) van 24 februari jl. over signalen dat logistieke bedrijven wegtrekken uit Nederlandse (zee- en lucht)havens vanwege de afhandeling van goederen door de douane (Aanhangsel Handelingen II 2019/20, nr. 2986) en de antwoorden op de vragen uit de procedurevergadering van de vaste commissie voor Financiën van 11 maart 2020. In de antwoorden wordt, zoals gevraagd, gedetailleerd ingegaan op de werkwijze van de Douane.

In deze brief wordt ingegaan op een aantal onderwerpen. Allereerst wordt, vanwege het overkoepelende thema van de Kamervragen, nader ingegaan op de vraag of bedrijven uit de Nederlandse zee- en luchthavens wegtrekken vanwege het handelen van de Douane. Daarnaast wordt, zoals is verzocht in vraag 35, afzonderlijk een stand van zaken gegeven over integriteit, screening en capaciteit bij de Douane. Tot slot wordt ingegaan op de beantwoording van eerder gestelde vragen over de Nederlandse controle op wapendoorvoer. Over het onvoltooide onderzoeksrapport «Als de prooi de jager pakt» wordt uw Kamer afzonderlijk geïnformeerd.

Effecten van het handelen van de Douane op het Nederlandse vestigingsklimaat

Met het signaal dat bedrijven zich niet zouden willen vestigen in Nederland vanwege het handelen van de Nederlandse Douane en met kritiek op het ontbreken van een uniforme toepassing van wetgeving en wijze van controleren door de Europese douaneorganisaties, ben ik bekend. Daarbij heb ik overigens niet het beeld dat bedrijven op grote schaal wegtrekken als gevolg van het handelen van de Nederlandse Douane. Dit blijkt ook niet uit internationaal onderzoek. In de Logistic Performance Index van de Wereldbank van 2018 staat de Nederlandse Douane op de vijfde plaats, na Duitsland, Zweden, Japan en Denemarken. Daarbij is gekeken naar snelheid, eenvoud en voorspelbaarheid van handelen van de Douane. Op de Trade Facilitation and Paperless Trade Implementation 2019 van de Verenigde Naties, waar een vergelijking van

procedures en werkwijze van de douane onderdeel van uitmaakt, staat Nederland op de tweede plaats, na Australië en Zuid-Korea die de eerste plaats delen. Deze onderzoeken zijn gebaseerd op enquêtes onder het bedrijfsleven.

De Nederlandse Douane heeft de traditie om over de uitleg van de douanewetgeving en de wijze van toezicht en controle te overleggen met het bedrijfsleven. Met het Netherlands Foreign Investment Agency van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat voert de Douane gesprekken met buitenlandse bedrijven die overwegen om zich in Nederland te vestigen. Overleg vindt ook plaats in het zgn. Overleg Douane Bedrijfsleven (ODB) dat de status heeft van *National Committee on Trade Facilitation* bij de Wereldhandelsorganisatie. Ook in het Douanewetboek van de Unie (DWU) staat dat de douaneorganisaties de opdracht hebben om een «billijk evenwicht te handhaven tussen douanecontroles en de facilitering van de legale handel». Zo hanteert de Nederlandse Douane moderne handhavingsconcepten. Op containerterminals op de Maasvlakte zijn bijvoorbeeld scanners geplaatst waarvan de beelden op afstand door de Douane worden uitgelezen. Dit leidt tot én een betere handhaving én een betere logistieke doorstroom.

Ik begrijp de zorgen en de kritiek van het bedrijfsleven over de administratieve en toezichtlasten. De Douane heeft de uitdaging om een evenwicht te bewaren tussen enerzijds handhaving en anderzijds facilitering van het betrouwbare bedrijfsleven. Daarbij moet bedacht worden dat ook in het geval van facilitering, bepaalde administratieve en toezichtlasten onvermijdelijk blijven wil de Douane verantwoord kunnen handhaven.

Bij het zoeken naar een evenwichtige balans tussen handhaven en faciliteren, hecht de Douane aan overleg en samenwerking met het (logistieke) bedrijfsleven. Met de koepelorganisaties van het bedrijfsleven (o.a. VNO-NCW, EVO-Fenedex, TLN) is in het reguliere overleg met de Douane een gezamenlijke strategische ontwikkelagenda afgesproken. Met deze agenda slaan Douane en bedrijfsleven de handen ineen om de douaneafhandeling én de handhaving te verbeteren. Zo is bijvoorbeeld afgesproken dat de Douane de beschikbaarheid van aangiftesystemen verbetert en het bedrijfsleven inzicht geeft in welke risico's extra aandacht krijgen. Het bedrijfsleven verbetert op haar beurt de kwaliteit van de ingediende aangiften en vergroot het kennisniveau op het gebied van douane binnen hun organisaties.

Verschillen in handelwijzen douanecontroles tussen lidstaten

In het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie is opgenomen dat iedere lidstaat zelf verantwoordelijk is voor de uitvoering van de wetgeving en de douanecontroles, mits binnen de daarvoor gestelde Europese kaders zoals uitvoeringsverordeningen het Europees kader voor risicobeheer. Het is daardoor mogelijk dat er in de EU verschillen zijn tussen de lidstaten in de wijze van handelen van de Douane. Nederland is daar ook een voorstander van, want niet ieder land is hetzelfde. Verschillen in aard en omvang van handelsstromen, vervoersmodaliteiten, risico's, beschikbare middelen en mate van samenwerking met het bedrijfsleven rechtvaardigen een gedifferentieerde uitvoering. Zo komt ongeveer een kwart van alle goederen bestemd voor de EU via de (lucht)havens Nederland binnen, beschikt de Nederlandse Douane over moderne controleapparatuur, is er in de Nederlandse havens sprake van een verhoogd risico van smokkel van cocaïne en is er een goede samenwerking met het bedrijfsleven.

Er kunnen echter ook verschillen in douaneafhandeling tussen lidstaten zijn, die niet door bovengenoemde factoren kunnen worden verklaard. Vanwege het belang van een gelijk speelveld in de EU, houdt de Europese Commissie dan ook toezicht op de juiste toepassing van de Europese douanewetgeving en de uitvoering van douanecontroles. De Europese Commissie heeft uitvoeringsbevoegdheden om uniforme toepassing van douanewetgeving te bevorderen. Zo heeft de Commissie in een uitvoeringsverordening nadere procedureregels gesteld. Daarnaast kan de Commissie na een onderzoek een lidstaat aansprakelijk stellen voor ten onrechte niet geïnde invoerrechten. Zo heeft na onderzoek van het anti-fraudebureau van de EU, de Commissie in 2017 het VK een boete opgelegd van meer dan één miljard euro vanwege het jarenlang niet controleren van textiel uit China die tegen een te lage waarde was aangegeven.

Om verschillen in douaneafhandeling zoveel mogelijk te voorkomen, vindt binnen de EU overleg plaats over de toepassing van de Europese douanewet- en regelgeving en over de uitvoering douanecontroles. Zo neemt Nederland deel aan Europese werkgroepen die gaan over de wijze waarop goederen moeten worden ingedeeld tegen welk tarief aan douanerechten, de bepaling van de waarde van goederen en hoe vanaf 2021 de nieuwe wetgeving op het gebied van e-commerce zal worden uitgevoerd. De Nederlandse Douane neemt ook deel aan het Europese actieprogramma Douane 2020 waar o.a. «best practices» op het gebied van toezicht en controleren worden uitgewisseld.

Ontwikkelingen en uitdagingen

Zoals gemeld in mijn brief van 27 februari jl. over de aanpak problemen Belastingdienst, Toeslagen en Douane (Kamerstuk 31 066, nr. 607), zijn er nog genoeg uitdagingen voor de Nederlandse Douane om de huidige koppositie in de wereld te kunnen behouden, als het gaat om de douaneafhandeling. In de betreffende brief is aangegeven dat ik daarbij denk aan de Brexit, bijdrage aan bestrijding ondermijning, de groei van het aantal aangiften (waaronder e-commerce), de modernisering van de ICT, de uitstroom van ervaren krachten vanwege pensioen en de zorg voor het beschermen van de integriteit van medewerkers. Daar is de coronacrisis bijgekomen; in de eerstvolgende voortgangsrapportage over het Jaarplan Belastingdienst 2020 zal ik hierop nader ingaan. De Douane hecht sterk aan goede relaties met het bedrijfsleven en zal de genoemde uitdagingen dan ook in overleg en in samenwerking met het bedrijfsleven aangaan.

Capaciteit

Gevraagd wordt of de capaciteit van de Douane op niveau is. De Douane heeft de afgelopen tijd een grote groep nieuwe medewerkers aangenomen, met name in het kader van de voorbereiding op de Brexit. Daarnaast heeft het Ministerie van Buitenlandse Zaken voor een periode van drie jaar financiële middelen ter beschikking gesteld voor extra capaciteit voor de handhaving van sanctiemaatregelen. Naar aanleiding van de besluitvorming over de Voorjaarsnota 2020 zijn structureel financiële middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de Europese richtlijn e-commerce.

De komende jaren heeft de Douane te maken met een grote uitstroom van de medewerkers, onder andere in verband met pensionering. Dit betekent dat er veel aandacht moet worden besteed aan het werven, selecteren, opleiden en begeleiden van nieuwe medewerkers, terwijl veel ervaren krachten uitstromen. Dat zet druk op de productie en vraagt om flexibiliteit van de organisatie en haar medewerkers om de opgave waar we voor

staan uit te kunnen blijven voeren, met de vereiste professionaliteit en vakmanschap. Daarbij worden er ook hoge eisen gesteld aan de integriteit van de organisatie en het personeel.

Integriteit en screening Douane

Gevraagd wordt naar de versterking van de screening van de Douane. Laat ik voorop stellen dat ik uw zorgen over de integriteit bij de Douane deel. Ook ik zie dat douanemedewerkers werk doen dat voor criminelen interessant is. Voor de Douane is deze kwetsbaarheid dan ook een blijvende zorg en een punt van aandacht dat voortdurend prioriteit heeft.

Het bevorderen van integriteit en het voorkomen van integriteitsschendingen, kan niet met één maatregel worden bereikt. Het vereist een stelsel van samenhangende en elkaar aanvullende maatregelen, zoals screening, toegangscontrole tot en beveiliging van locaties, autorisaties in geautomatiseerde systemen, functiescheiding en onvoorspelbaarheid in het werk. Bij het nemen van deze maatregelen zal de Douane steeds een afweging maken tussen enerzijds het belang van het treffen van de beveiligingsmaatregelen en anderzijds het belang van het bedrijfsleven bij een flexibele en snelle logistieke afhandeling van het goederenverkeer. Ook vereist integriteit het versterken van het morele kompas van de medewerkers door integriteit bespreekbaar te houden en te investeren in de weerbaarheid van de medewerkers. De dynamische omgeving, waarin criminelen niet stil zitten, leidt ertoe dat de Douane telkens nieuwe maatregelen neemt.

Vorig jaar is aan uw Kamer gemeld dat de Douane de screening gaat versterken en dat in de eerste helft van dit jaar een eerste beoordeling van dit onderzoek wordt verwacht. In aanvulling hierop heb ik besloten dat ook wordt nagegaan hoe continue screening van de VOG mogelijk kan worden gemaakt voor een bepaalde groep douanemedewerkers. Daarbij kijken we naar het wetsvoorstel dat momenteel in de Eerste Kamer ligt, waarin dit mogelijk wordt voor ambtenaren van politie. En het bestaat al voor taxichauffeurs en medewerkers in de kinderopvang. Over versterking van de screening informeren we uw Kamer medio 2020. Het gevraagde aantal meldingen van mogelijke integriteitsschendingen in de afgelopen jaren is opgenomen in bijgaande tabel.

Douanetoezicht op wapendoorvoer

De gevraagde antwoorden op de vragen van het lid Karabulut over doorvoer van militaire goederen via Schiphol en andere Nederlandse havens en de brief voor het plenaire debat zijn reeds naar uw Kamer gestuurd. Het betreft de antwoorden op kamervragen van 10 december 2018 Aankomst Handelingen II 2018–19, nr. 896) en de brief van 10 april 2019 van de Staatssecretaris van Financiën mede namens de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking inzake de werkwijze rond de controle op de doorvoer van strategische goederen (Kamerstuk 31 934, nr. 22).

De Staatssecretaris van Financiën,
A.C. van Huffelen

Aantal meldingen van vermoedelijke integriteitsschendingen Douane 2013–2019

Hieronder staan het aantal meldingen van vermoedelijke integriteitsschendingen bij de Douane voor de periode 2013–2019 ingedeeld in categorieën die gehanteerd worden binnen het Rijk. Er is in de praktijk een grote diversiteit aan integriteitsschendingen, die op meerdere categorieën kunnen zien. Financiële schending ziet o.a. op onjuiste declaraties en belastingaangiften. Een voorbeeld van lekken en misbruik van informatie is het schenden van de geheimhoudingsplicht. Een voorbeeld van misbruik van bevoegdheden is gegevens raadplegen in geautomatiseerde systemen voor privédoeleinden. Misbruik van geweldsbevoegdheden is voorbeeld buitenproportioneel geweld. Handelen in goederen met gebruikmaking van documenten met rijkslogo is een voorbeeld van misbruik van positie en belangenverstrengeling. Een voorbeeld van misdragingen in privé is bijvoorbeeld loonbeslag van wege achterstallige betalingen.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Soort schending							
Financiële schending	13	12	8	3	0	0	3
Lekken/Misbruik informatie	2	1	2	1	4	2	0
Misbruik bevoegdheden	2	6	6	5	3	1	0
Misbruik geweldsbevoegdheden	0	0	1	0	1	0	0
Misbruik positie/ belangenverstrengeling	1	6	3	2	1	2	5
Misdraging in privé/ongepast gedrag in privésfeer ¹	58	44	45	35	40	40	36
Oneigenlijk gebruik dienstmiddelen/overschrijden interne regels	31	15	18	15	26	15	10
Ongewenste omgangsvormen	7	5	8	4	9	1	5
Ongepaste communicatie	–	–	–	–	–	1	2
Totaal	114	89	91	65	84	62	61

¹ Het getal onder «misdragingen in privé» wordt in aanzienlijke mate bepaald door loonbeslagen.